

„TÖRTÉNETI ÁLLATOK – ÁLLATI TÖRTÉNETEK”
Összefoglaló a 2025. május 14-én a BTM Vármúzeumban tartott
archeozoológiai konferenciáról

"HISTORICAL ANIMALS – ANIMAL HISTORIES"
Summary of the archeozoological conference held on May 14, 2025
at the Castle Museum of the Budapest History Museum*

BÁRÁNY Annamária¹

¹ELTE Természettudományi Múzeum, 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

E-mail: annambarany@gmail.com

KEYWORDS: ARCHEOZOOLOGY, ANNUAL MEETING, HUNGARY

KULCSSZAVAK: ARCHEOZOOLOGIA, ÉVES TALÁLKOZÓ, MAGYARORSZÁG

A régészeti állattan, az archeozoológia a régészeti ásatásokon előkerülő állatsontokat vizsgálja. Az eredményekből jelentős mennyiségű információ nyerhető az egyes korszakokban élt emberek állattartási, állattenyésztési, eszközhasználati és gasztronómiai szokásairól, hétköznapi és kultikus kapcsolatáról az őket körülvevő állatvilággal. E tudomány művelői, szakemberei az archeozoológusok, akiknek száma hazai és világviszonylatban is csekély. E maroknyi kis csapat több mint 20 éve tűzte ki célul, hogy évente egyszer megmutatja legújabb eredményeit a szakmai közönség számára, és megvitatja a szakma új kihívásait. Az első találkozóra 2001 őszén került sor Visegrádon, a MNM Mátyás Király Múzeumban. Az elmúlt évtizedben sajnos nem minden évben adódott lehetőség a találkozók megvalósítására, továbbá a helyszínek is változatosabbak lettek, Visegrád mellett a BTM Aquincumi Múzeuma, az ELTE BTK Régészettudományi Intézete és végül 2025. május 14-én „Történeti állatok – állati történetek” címen a BTM Vármúzeuma rendezte meg a találkozót Daróczi-Szabó László archeozoológus, muzeológus és Font Ágnes régész, muzeológus szervezésében.

A konferenciával egy időben futott, azzal megegyező címen egy archeozoológiai kamarakiállítás, amelynek "terében" zajlott maga a konferencia is (**1. ábra**). A konferenciát Terei György, a BTM Vármúzeumának Középkori Főosztályának vezetője nyitotta meg, aki beszédében vallott az archeozoológiával kapcsolatos személyes kötődéseiről és szorgalmazta az összefüggések éves rendszerességének visszavezetését, e találkozók hagyományteremtő szándékával.

A konferencián tizenegy, 20 perces előadást hallhattak a résztvevők, melyek korszakai a neolitikum, a bronzkor, a római kor, a népvándorláskor, Árpád-kor és a késő középkor időszakait ölelték fel. A témák között a kemény állati nyersanyag, az állatsont megmunkálási és felhasználási módjai, állatállományok korszakokon átívelő változásai, különleges lelőhelyek (erőd, amfiteátrum, római kori legiotábor és polgárváros) állatsontanyagai, vadászati szokások, és állatbetegségek csonttani tanúbizonyságai is bemutatásra kerültek. Az előadók között több évtizedes tapasztalattal rendelkező kollégák mellett tehetséges, ifjú kutatók is szerepeltek.

* How to cite this paper: BÁRÁNY A. (2026): „Történeti állatok – állati történetek” Összefoglaló a 2025. május 14-én a BTM Vármúzeumban tartott archeozoológiai konferenciáról / "Historical animals – animal histories" Summary of the archeozoological conference held on May 14, 2025 at the Castle Museum of the Budapest History Museum, *Archeometriai Műhely* XXIII/2 71–74.

doi: [10.55023/issn.1786-271X.2026-007](https://doi.org/10.55023/issn.1786-271X.2026-007)

1. ábra: Részlet a konferenciával egy időben rendezett kamarakiállításról és a konferencia egy pillanata – Szepessy Dániel előadása.

Fig. 1.: A detail from the chamber exhibition held at the time of the conference. A moment from the conference – oral presentation of Dániel Szepessy.

Tóth Zsuzsanna régész, archeozoológus, a MNMKN MNM Őskori Gyűjteményének munkatársa a Sümeg-Mogyorós-dombon a középső neolitikumtól a bronzkor végéig működő kovakőbánya állatsontmaradványai közül az agancsból készült eszközöket mutatta be. Az eszközök használati nyomainak vizsgálata során megállapította, hogy az eszközök kopás okozta deformációja nem feltétlenül jelentette azok használatból való kivonását, hanem csupán a funkciójuk, használatuk célja változott meg.

Alice M. Choyke archeozoológus, a Central European University (Budapest/Vienna), Dept. of Historical Studies professzor emeritája, a bronzkori fémeszközök megjelenésének kemény állati nyersanyagokra gyakorolt hatását vizsgálta. Rávilágított, hogy a fém megjelenése nem járt a csont- és agancseszközök eltűnésével, de átalakulásuk kimutatható. Érdekes példaként szolgált egy bronzból készült eszköz agancsból történő imitálása. Bemutatta, hogy az agancseszközök fémeszközzel történő hatékonyabb megmunkálása és specializálódott mesteremberek jelenléte is nyomon követhető.

A szarvasmarha-állományok történeti korokon átívelő változásait mutatta be *Csippán Péter*, az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének munkatársa és az MNMKN MNM Archeozoológiai Gyűjteményének kurátora. Metapodiumokon alapuló osteometriai és morfometriai vizsgálatai során három időpontot állapított meg, melyekben az állományokat érintő jelentős változás tetten érhető: a neolitikum, a római kor és a késő középkor.

Előadásának *Kedvencek temetője?* címet adta *Lyublyanovics Kyra*, az MNMKN MNM Nemzeti Régészeti Intézetének archeozoológusa. Egy Baracson feltárt római kori bennszülött település, majd később villa állatsontanyagán végzett vizsgálatai során az állomány 2,3%-án talált patológiás elvál-

tozásokat. A hallgatóság számára nyilvánvalóvá tette, hogy a magas arány mellett az elváltozásokat okozó traumák súlyossága is figyelemre méltó. E mellett felvetette, hogy a telep népességének célja lehetett a nagytestű állatok életben tartása súlyos sérüléseik ellenére is.

Biller Anna Zsófia, a BTM Aquincumi Múzeumának archeozoológusa két előadással is szerepelt a konferencián. Az első előadásban a Budapest, Népfürdő utca lelőhelyen feltárt római kori erőd állatsontanyagát ismertette. Az elsőprő mennyiségű háziállat mellett változatos vadállományt mutatott be. Kuriózumként szolgált egy tevecson, továbbá agancsból készült kulcs, hajtű és karkötő is bővítette a különlegességek sorát.

Biller Anna Zsófia második előadásának főszereplői a római amfiteátrumok állatai voltak. A forrásként bemutatott képi ábrázolásokon keresztül nem csak az állatfajokat, hanem azok beszerzése módjait, helyeit és a harctípusokat is ismertette. Kitekintést tett a budapesti amfiteátrumok állatsontanyagaira is, melyekből egzotikus állat maradványait ugyan nem lehetett azonosítani, de például medvét igen.

Brigetio legiotáborában és polgárvárosába kalauzolta a hallgatóságot *Erdős Olívia*, a Hanság Múzeum ifjú régész-archeozoológusa. Vizsgálatai során összehasonlította a két településtípus állatsont anyagát. A nagy mennyiségű háziállatsont között macskacsont és egy teve összetartozó vázrészei kerültek azonosításra. A csonteszközök agancsműhely jelenlétére engedtek következtetni.

A határon túlra, egészen Svédországba vezetett *Bartosiewicz László* archeozoológus, a Stockholmi Egyetem professzorának beszámolója az Öland szigeti Treby borg népvándorláskori erődítményének állatsontanyagáról. Vizsgálatait egy 2022-től 2029-ig tartó projekt, a *Kris, konflikt och klimat*

(*Krízis, konfliktus és éghajlat*) keretében végezte, melynek célja egy éghajlat változási időszak vizsgálata Skandináviában. A leletanyag sikeresen összevethető Eketorp lelőhely anyagával, ahol Treby borghoz hasonlóan körerődök kerültek feltárássra.

Az új archeozoológus generáció képviselőjében adott elő *Szepessy Dániel*, az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének hallgatója (**1. ábra**). Előadásában a visegrádi Sibirik-domb Árpád-kori állatcsontanyagának teljes körű vizsgálatának eredményeit mutatta be, a leletanyagot összehasonlította a korszak más váraival és Visegrád egyéb korszakból származó lelőhelyeivel. A csontokon látható darabolás nyomok alapján megállapította, hogy a helyszínen történhetett az állatok leölése és elsődleges bontása.

Előadásában Abaújszántó Árpád-kori lelőhely állatmaradványait elemezte *Daróczy-Szabó Márta*, archeozoológus. A lelőhely jelentős mennyiségű háziállat-állománya mellett fajban nagyon gazdag vadállomány csontmaradványait határozta meg. A nagyvadak mellett kisragadozók, madár- és halmaradványok is előkerültek, illetve bizonyítást nyert az őstulok jelenléte a 11. századi anyagban.

Az utolsó előadást egy szintén ifjú kutató, *Szathmári Kata*, az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének doktorandusz hallgatója tartotta. Az előadás témája egy sokat vitatott lelet, a csontkorcsolya volt. Kísérleti régészeti módszerekkel próbált fényt deríteni a középkori csontkorcsolyák és kececsonatok készítési és használati különbségeire, illetve ezek alapján értelmezte a megmunkálási és használati nyomokat a régészeti leleteken.

Az Archeometriai Műhely jelen kötetében az elhangzott előadások közül hat tartalmával ismerkedhetnek meg részletesebben az olvasók. Biller Anna Zsófia amfiteátrumok állatait bemutató cikke az Archeometriai Műhely 2025/2 számában jelent meg (Biller 2025).

Irodalom

BILLER, A.Zs. (2025): Medvék, bikák, oroszlanok... Az állathajsza hősei. *Archeometriai Műhely* **XXII/2** 121–136.

<https://doi.org/10.55023/issn.1786-271X.2025-009>

